

DE SVENSKA
HISTORIEDAGARNA

Korsvägar och mötesplatser

MARIEHAMN
21–23 SEPTEMBER 2012

PROGRAM

De Svenska Historiedagarna i Mariefhamn 21–23 september 2012

Korsvägar och mötesplatser

FREDAG 21 SEPTEMBER

11.00–12.00 **Invigning i Stora Salen på Alandica Kultur & Kongress**

Välkomstord av lantrådet Camilla Gunell.

Pol.mag. Paavo Lipponen, f.v. talman och statsminister, inviger Historiedagarna.

Utdelning av Cliopriset, Stig Ramels pris och priset Årets historielärare.

Musikunderhållning av Intermezzokören, dirigerat Guy Karlsson.

12.00–12.45 **Plenarföreläsning: Norden i stöpsleven**

Efter att ha övertagit rikets ledning formade kronprins Karl Johan svensk utrikespolitik i ny riktning. Om de konsekvenser som händelserna under året 1812 fick föreläser *Nils Erik Villstrand*, professor i nordisk historia vid Åbo Akademi och, bland mycket annat, författare till ett av banden i *Sveriges historia* och 2009 års mottagare av Stig Ramels pris.

Moderator: Dag Klackenbergl

Lokal: Stora salen

12.45–14.00 **Lunch serveras på Hotell Arkipelag**

14.00–15.00 **Parallella seminarier**

F 1 ”Mot undergången”. Ärkebiskop Angermannus i apokalypsens tid

Sommaren 1596 vräkte regnet ner och tecknen blev allt fler på att människornas synder hade dragit Guds straff över jorden. I Sverige gjorde landets ärkebiskop Abraham Angermannus en visitationsresa för att råda bot på synderna. Men regnet fortsatte och till och med riksföreståndaren hertig Karl var förtvivlad. Hade ärkebiskopen gjort fel? En ovanligt infekterad konflikt stod för dörren. Om detta talar historikerna och författarna *Annika Sandén* och *Erik Petersson*, som också tar upp Angermannus tid på Åland.

Moderator: Erland Sellberg

Lokal: Auditoriet

F 2 Raoul Wallenberg – hjälte av en slump

I år är det hundra år sedan Raoul Wallenberg föddes. Vem var han egentligen, den tillfällige svenske diplomaten som med sin aktion i Budapest räddade tiotusentals ungerska judar undan Förntelsen? Hur gick han till väga, vari bestod hans bragd? Var det ens en bragd? Författaren *Ingrid Carlberg* är aktuell med en biografi över Wallenberg, *Det står ett rum här och väntar på dig*. Hon har grävt djupt i både svenska och utländska arkiv och ger en ny och fördjupad bild av svensken, vars gärning uppmärksammats mer utomlands än i Sverige.

Moderator: Dag Klackenbergl

Lokal: Stora salen

F 3 Latinska ord och modern svenska

Romarriketets språk var länge *lingua franca* för hela Europa, ända fram till upplysningstiden. Idag är situationen en annan, men språket har långt ifrån försvunnit! Vanliga svenska ord som *klar*, *penna*, *tegel* och *öre* har alla latinska rötter, och speglar tillsammans med andra ord i dagens svenska samspelet mellan Sverige och Rom, och övriga Europa, genom århundraden av kulturell och vetenskaplig utveckling. Föreläsare är fil.dr *Karin Westin Tikkanen*, språkforskare och författare till *Latinska ord*.

Moderator: Professor Birgitta Almgren, Södertörns högskola

Lokal: Musiksalen

F 4 Forskningsfronten flyttas fram I

Beijer-stipendiaterna, doktorander från historiska institutioner vid olika universitet och högskolor, presenterar sina pågående avhandlingsprojekt.

Moderator: Hans Albin Larsson

Lokal: Ryssö

15.15–16.15 **Parallella seminarier**

F 5 Kampen om Östersjön under det stora nordiska kriget

Sverige var ännu 1700–1721 ett sjörike, sammanbundet av förbindelser över havet. Därmed blev kampen om havet central. Föredraget behandlar sjökrigets utveckling, som försiggick lite i skuggan av de mera uppmärksammade landslagen vid Fraustadt och Narva, och analyserar dess betydelse för det svenska stormaktsväldets fall. *Lars Ericson Wolke* är professor i militärhistoria vid Försvarshögskolan och utkommer hösten 2012 med en bok över detta ämne.

Moderator: Åsa Karlsson

Lokal: Stora salen

F 6 Drömmen om svenskt silke – silkesodlingens historia i Sverige 1735–1920

Det har förekommit flera försök med silkesodling i vårt land. Längre fanns stora förhoppningar om en ny folknäring och det bildades sällskap med kungligheter och vetenskapsmän i spetsen. Linné tog många initiativ för att få igång en inhemsk silkesodling och på 1800-talet var Berzelius en drivande kraft i satsningarna. *Anders Johansson Åbonde*, fil.lic. och gymnasielärare i historia, berättar om silkesmaskar, mullbärsträd och merkantilism.

Moderator: Lena Milton

Lokal: Ryssö

F 7 Vikingatidens härskare

Många stora gravhögar grävdes ut under 1800-talet och början av 1900-talet. Målet var att hitta forntidens kungar. Gravarna efter kvinnliga härskare förpassades däremot till glömskan. Fynden från dem ligger ofta obearbetade i museimagasinen och ännu lever bilden av vikingatidens

härskare som vilda krigare kvar trots att verkligheten var annorlunda. *Anna Lihammer*, fil.dr i historisk arkeologi och författare till bl.a. *Arkeologiska upptäckter i Sverige*, föreläser.

Moderator: Annika Törnquist

Lokal: Musiksalen

F 8 Otto, Ingvar Kamprad och nazismen – en svensk historia

I början av 1939 kom den judiske pojken Otto Ullman till Sverige. Kvar i Wien fanns hans föräldrar, som under de följande åren skrev flera hundra brev till sonen. Med utgångspunkt i detta unika material har journalisten och författaren *Elisabeth Åsbrink* tecknat en bild av såväl föräldrarnas utsatthet i Österrike som tidens svenska antisemitism. I fokus hamnar också Ullmans vänskap med den jämnåriga Kamprad, som samtidigt var engagerad i nazistiska organisationer. Åsbrink, som 2011 mottog Augustipriset för sin bok, berättar om dess tillkomst.

Moderator: Torbjörn Nilsson

Lokal: Auditoriet

16.15–16.45 Kaffe

16.45–17.45 Parallella seminarier

F 9 Åland under stora ofreden

Det stora nordiska kriget innebar en svår prövning för Åland, som nära nog avfolkades under de ryska truppernas ockupation. 1718–1719 pågick fredsförhandlingar på Åland, den s.k. Lövökonferensen, som dock följdes av nya angrepp på Sverige. Åland blev också skådeplats för slaget vid Flisö 1720 innan fred till sist slöts följande år. Om denna dramatiska tid i Ålands historia berättar fil.lic. *Stig Dreijer*, åländsk lokalhistoriker och under åren 1970–2000 landskapsantikvarie och chef för landskapsstyrelsens musei-byrå.

Moderator: Åsa Karlsson

Lokal: Stora salen

F 10 Clas Rålamb – maktspelare i storhetstidens Sverige – OBS ny progampunkt!

Clas Rålamb verkade när Sverige gjorde sitt korta gästspel som stormakt på Europas scen. Han sändes på hemligt uppdrag till Konstantinopel och hemförde unika kulturskatter. Han grundade Stockholms Auktionsverk och Kungsholms glasbruk. Hans verk "Observationes" var ett lyft för juridiken i Sverige. Ämbetsmannen Rålamb avancerade till överståthållare och riksråd. I en tid då riksråden delade ut andras pengar till varandra – ungefär som dagens bonuskultur – höll han emot. Maktspelaren Rålamb blev en farlig motståndare till enväldet och hotades av Karl XI med dödsstraff. *Sten Westerberg* var statssekreterare i Finansdepartementet 1976–82. Han kommer snart ut med den första biografien om Rålamb.

Moderator: Fil.dr Erik Norberg, ständigt sekreterare i Kungl. Vitterhetsakademien.

Lokal: Auditoriet

F 11 Medeltidens Uppland och Sörmland – från forskningsfronten till bilens handskfack

Städernas och landsbygdens medeltidshistoria skrivs just nu om. Hur gör man urvalen då källäget ideligen ändras? Hur för man över detta till gui-

deböcker som ska gälla även om flera år? Vilka är de förbisedda guldkornen och de pinfärska rönen, som bara måste föras fram? Föredraget består dels av reflektioner från två bokproduktioner med arkeologiskt perspektiv, dels av glimtar från medeltiden i två landskap där arkeologin ständigt belyser tidigare okända händelser. Föreläsare är *Johan Anund*, regionchef vid Riksantikvarieämbetets arkeologiska verksamhet.

Moderator: Fil.dr Henrik Klackenborg, Riksarkivet

Lokal: Ryssö

F 12 IT utmanar historieundervisningen

Vilka digitala lärresurser finns och hur kan de bidra till att främja historieundervisningen? Vilka källkritiska utmaningar ställs eleverna inför när de använder digital teknik i skolan och hur kan de öka sin källkritiska förmåga i relation till digitala källor? *Ulf Jämterud*, lärare i historia på Bromma gymnasium, skribent för Skolverkets webbplatser *IT i skolan* och *Kolla källan* samt författare till *Digital kompetens i undervisningen*, har stor erfarenhet av att använda IT i undervisningen.

Moderator: Gymnasielärare Nils Hedberg, Danderyds gymnasium

Lokal: Musiksalen

19.00 Mottagning på Ålands museum

Ålands museum har en kulturhistorisk permanent utställning där man får en fin överblick över landskapets historia från forntid till nutid. Mingel och lättare förtäring i form av en plocktallrik med åländska och internationella förtecken.

Adress: Storagatan 1, Ålands museum finns i samma byggnad som Ålands konstmuseum.

Transport sker på egen hand.

LÖRDAG 22 SEPTEMBER

9.00–10.00 Parallella seminarier

L 1 Den ryska epoken på Åland – en parentes eller avgörande år?

Två av författarna bakom verket *Det åländska folkets historia* föreläser om valda skeenden under det dryga seklet mellan finska kriget och Finlands självständighet. Docent *Martin Hårdstedt*, Umeå universitet, talar om "På inkvarteringarnas och fästningens tid. Ålänningarna och ryssarna 1809–1856", och docent *Christer Kuvaja*, forskningschef vid Svenska litteratursällskapet i Finland, om "Åland, Finland, svenskheten. Ålänningarna och förhållandet till Finland ca 1899–1917".

Moderator: Sten Westerberg

Lokal: Stora salen

L 2 The urban sea – a comparative approach to environmental history of cities in the Baltic Sea Region

The Baltic Sea has, paradoxically, been the most polluted as well as protected sea in the world. Nevertheless, the long history of pollution and protection has hardly been studied so far. The aim of this presentation is to approach environmental history of our common sea from a local point of view. What has been the role of towns and cities in its past? *Simo Laak-*

konen, university lecturer at Landscape Studies, University of Turku, works currently at Södertörn University, Sweden, and directs a Baltic project supported by Östersjöstiftelsen.

Obs! Föreläsningen ges på engelska men frågor kan ställas på svenska.

Moderator: Hans Almgren

Lokal: Musiksalen

L 3 Film och historia

Idag förmedlas historien i stor utsträckning genom audiovisuella medier. Varje vecka visas historiska filmer på TV eller på bio. Kan vi utveckla historieundervisningen med filmens hjälp? Hur skall vi förhålla oss till att dagens unga ofta bär med sig historiska bilder skapade av filmer som *Titanic* och *Rädda menige Ryan*? Förstärker eller förvränger filmen vår historiska kunskap? Historiedidaktikern *Anders Sjöbrandt*, verksam inom lärarutbildningen vid Stockholms universitet, diskuterar dessa frågor och visar exempel på historiska filmer.

Moderator: Torgny Wadensjö

Lokal: Auditoriet

L 4 Forskningsfronten flyttas fram II

Beijer-stipendiaterna, doktorander från historiska institutioner vid olika universitet och högskolor, presenterar sina pågående avhandlingsprojekt.

Moderator: Hans Albin Larsson

Lokal: Ryssö

10.00–10.30 Kaffe

10.30–11.30 Parallella seminarier

L 5 "Alldeles hemlikt" – Georg August Wallins Egypten

Språkvetaren och forskningsresanden Wallin, bördig från Åland, hyllades redan av sin samtid för den exceptionella forskargärning han utförde under 1840-talet. Även för eftervärlden framstår han som en av Finlands mest spännande upptäcktsresande. Egyptologen *Sofia Häggman*, fil.dr och intendent vid Medelhavsmuseet i Stockholm, har följt i Wallins fotspår genom Egypten och berättar om hans möten med såväl exotiskt som förtroget.

Moderator: Peter Luthersson

Lokal: Stora salen

L 6 Joseph Roth och drömmen om Europa

Om den österrikiske författaren Joseph Roth, som enligt Jolo skrev "historiens bästa roman", och om arbetet med att översätta honom berättar *Anders Björnsson*, författare, dr h.c. vid Göteborgs universitet och chefredaktör för *Baltic Worlds*.

Moderator: Fil.dr Henrik Klackenborg, Riksarkivet

Lokal: Ryssö

L 7 Twenty years after the Wars of Yugoslav Succession – a survey of what we now know

Forum för levande historia presenterar och diskuterar sitt projekt om historiebrytning och nationalism i 1990-talets etnoterritoriella konflikter i f.d. Jugoslavien. Föreläsare är fil.dr *Christian Axboe Nielsen*, lektor vid Institut for Kultur og Samfund – Østeuropastudier, Aarhus universitet, som medverkat

som expert vid krigsförbrytartribunalen i Haag.

Obs! Föreläsningen ges på engelska men frågor kan ställas på svenska.

Moderator: Oscar Österberg, projektledare vid Forum för levande historia

Lokal: Musiksalen

Arrangör: Forum för levande historia

L 8 Digitala lärmiljöer i historieklassrummet

I historieämnet ska elever lära sig hantera information och värdera källor. Många skolor delar ut datorer till alla elever, men undervisningen har inte förändrats i takt med det nya mediets införande. Digitala lärmiljöer som innehåller källdokument kan skapa förutsättningar för undervisning mot ett digitalt lärande i historia. Här presenteras sådana miljöer som kan användas som alternativ till ett slumpartat googlande efter information. Seminariet leds av *Cathrin Backman Löfgren*, fil.lic., lektor i historia och gymnasielärare i svenska vid Dragonskolan i Umeå.

Moderator: Hans Almgren

Lokal: Auditoriet

11.45–12.45 Parallella seminarier

L 9 Ålands självstyrelse – historisk kontext och praktiska förvecklingar

Det åländska självstyret närmar sig sin 100-åriga bemarkelsedag, men fortfarande hör vi i debatten att Åland "egentligen" borde ha tillfallit Sverige. Hur såg ålänningarna själva på frågan? Vilka blev relationerna till Finland? Hur har självstyrelsen präglat den åländska identiteten? Fil.mag. *Dan Nordman*, gymnasielektor i Mariehamn presenterar här delar av sina forskningsrön.

Moderator: Generalkonsul Ingrid Iremark

Lokal: Auditoriet

L 10 OS i Stockholm 1912

I år har det gått hundra år sedan Stockholm arrangerade de olympiska sommarspelen. De blev en stor succé, både idrottsligt och organisatoriskt. Solen gassade och sommaren var ovanligt varm, och spelen kom att kallas "Solskensolympiaden". *Jens Ljunggren*, professor i historia vid Stockholms universitet, analyserar de föreställningar om samhället, såsom sociala relationer eller uppfattningar om manligt och kvinnligt, som olympiaden förmedlade.

Moderator: Torbjörn Nilsson

Lokal: Ryssö

L 11 Den dolda alliansen

När *Den dolda alliansen – Sveriges hemliga Nato-förbindelser* kom ut 2011 väckte den uppmärksamhet också i Finland och på Åland. I boken kläds myten om svensk neutralitet av. Här avslöjas mängder av hemliga krigsförberedelser, inklusive hur svensk och finländsk militär planerat att snabbt inta det demilitariserade Åland. *Mikael Holmström* är säkerhetspolitisk reporter vid Svenska Dagbladet och hans skildring, som bygger på hemliga dokument och 140 intervjuer i fem länder, har uppmärksammat i dags- och fackpress över hela den politiska skalan.

Moderator: Peter Luthersson

Lokal: Musiksalen

L 12 Ryssland – en besvärlig historia

Hur ska vi förstå Rysslands historia? Är landet främmande, är det "ett annat Europa" eller helt enkelt unikt? Rysslands historia kännetecknas av extrema växlingar. Storslagna framtidsprojekt och nattsvart terror har avlöst varandra. Men Rysslands historia är inte något främmande eller annorlunda. Den är på gott och ont en central del av både vår svenska och hela Europas historia. På vilka sätt den är det visar professor *Kristian Gerner*, författare till bl.a. boken *Ryssland – en europeisk civilisationshistoria*.

Moderator: Annika Törnquist

Lokal: Stora salen

12.45–14.00 Lunch serveras på Hotell Arkipelag

14.00–15.00 Parallella seminarier

L 13 Från mittpunkt till frontzon

Före 1809 var Åland en geografisk mittpunkt i det svensk-finska riket, men efter tudelningen framstod öarna som en potentiell frontzon och ett säkerhetspolitiskt hot, framförallt mot väster men även mot öster. Fil.dr *Kenneth Gustavsson*, Ålands museum, belyser Sveriges militära planering i riktning Åland 1918–1945, och ger även en översikt över Finlands och Sovjetunionens verksamhet i området under krigsåren. Föreläsningen bygger på nytt källmaterial ur arkiven i Stockholm, Helsingfors och S:t Petersburg.

Moderator: Sten Westerberg

Lokal: Auditoriet

L 14 "Galet nog att vara modernt" – Strindberg då och nu

August Strindberg: upprorsman och titan, bråkstake och galning – men hur blev vår bild av författaren till? *Ulf Olsson*, professor i litteraturve-

tenskap och författare till ett par böcker om Strindbergs författarskap, diskuterar hur Strindbergs bilden konstruerats och distribuerats, med utgångspunkt i den samtida synen på författaren och med inriktning på de psykiatriska omdömena om honom. Och vilken roll spelar egentligen denna nedärvda bild av honom för vår förståelse av hans verk idag?

Moderator: Odd Zschiedrich

Lokal: Ryssö

L 15 Kina – vår tids drama

Idag genomgår världen en maktförskjutning som ger Kina en allt starkare position, men inom landet finns många problem. Där råder starka spänningar och stora ekonomiska klyftor. Civilsamhället blir allt aktivare och protesterna mot orättvisor och maktmissbruk ökar. Diplomaten och fil.dr *Börje Ljunggren*, som bl.a. varit ambassadör i Kina och är en av Sveriges främsta Asien- och Kinakännare, anser att "anden är ur flaskan". Här berättar han om vart Kina är på väg.

Moderator: Dag Klackenbergh

Lokal: Stora salen

L 16 Från plym till naket huvud – maktens signaler

Makthavare talar till oss med sina ord och sina handlingar, men också med andra signaler som klädsel, uppträdande och frisyr. Och de kan ändra stil. Hur ska vi tolka en president utan slips, en partiledare med märkesväska eller den strängt formelle premiärministern i ett skuldsatt land? *Barbro Hedvall*, tidigare bl.a. ledarskribent i Expressen och Dagens Nyheter, lotsar oss genom denna symbolvärld.

Moderator: Torgny Wadensjö

Lokal: Musiksalen

15.15–16.15 Parallella seminarier

L 17 Historieskrivning och regional identitet på öar i Östersjön

Fil.dr *Janne Holmén* talar om regional historieskrivning på fem öar i Östersjön. Syftet med projektet är att undersöka vad regionalt producerad historieskrivning har att säga om regional identitet, hur historien medvetet har använts för att skapa en regional identitet och hur den förhåller sig till den nationella. Hur har öborna uppfattat sin historia – ses den som en del av den nationella historien eller betonar man den egna öns särdrag? I studien har historiska verk från Åland, Dagö, Ösel, Gotland och Bornholm, utgivna sedan år 1800, undersökts.

Moderator: Lena Milton

Lokal: Auditoriet

L 18 Kristendomens historia

Kristendomen är världens största religion, och sannolikt också den som växer snabbast. Men variationen i liv och lära mellan olika kyrkor är stor. Ännu mer mångskiftande blir bilden om man ser till kristendomens tvåusenåriga historia. Docent *Christer Hedin*, religionshistoriker vid Stockholms universitet och författare till böcker om religion och kultur, ger en helhetsbild av kristendomen genom att sammanfatta det budskap som förenar kristna i alla tider, men också genom att redovisa skillnader och utmärkande drag i de stora kyrkofamiljerna.

Moderator: Erland Sellberg

Lokal: Stora salen

L 19 Evert Taube – mellan idyll och äventyr

Evert Taubes konstnärskap rör sig mellan de två ytterligheterna idyll och äventyr. Följ med på en resa från Vinga och ut i världen. Möt ett literärt universum där vår mest kosmopolitiska nationalskald är kung och där verkligheten vill bli poesi. Låt den humanistiske folkbildaren Taube undervisa om alltifrån bohuslänskt båtbyggeri till provensalsk trubadurdiktning. *David Anthin*, fil.dr i litteraturvetenskap, fungerar som ciceron på resan och för de musikaliska inslagen står den rutinerade vissångaren *Martin Bagge*.

Moderator: Chefredaktör Anders Björnsson

Lokal: Musiksalen

L 20 Heraldiken i folkhemmet

Vad gör statsheraldikern på jobbet? *Henrik Klackenborg*, Riksarkivet, berättar om heraldikens medeltida rötter, dess plats i dagens samhälle och Riksarkivets arbete med det offentliga Sveriges symboler. Heraldiken är en i vår vardag högst levande, visuell kommunikationsform. Vården av detta immateriella kulturarv kräver insikter i såväl förvaltningshistoria som grafisk design.

Moderator: Gymnasielärare Nils Hedberg, Danderyds gymnasium

Lokal: Ryssö

16.15 – 16.45 Kaffe

16.45 – 17.45 Parallella seminarier

L 21 Rickard Sandler och Ålandsfrågan

Efter 1921 års uppgörelse demilitariserades Åland helt. Det ökade förstås

frestelsen för både Sovjet och Tyskland att besätta ögruppen, om inte annat så för att förekomma motståndarna. Om hur Sandler, utrikesminister från socialdemokraternas makttillträde fram till andra världskrigets utbrott, såg på möjligheten att hålla Åland utanför ett kommande krig berättar *Krister Wahlbäck*, professor i internationell politik och tidigare ambassadör i Helsingfors.

Moderator: Torbjörn Nilsson

Lokal: Stora salen

L 22 Bubblor ur djupet

Om det spännande och tidskrävande arbetet med olika fynd från Östersjöns botten, nu senast de spektakulära champagneflaskorna utanför Åland, som berättar om såväl handel och kulturutbyte under fredsperioder som om konflikter och sjöslag under krigstider. Konservator *Max Jahrehorn*, med stor erfarenhet av marinarkologi, låter oss få inblickar i arbetet bakom kulisserna och under havsytan.

Moderator: Odd Zschiedrich

Lokal: Musiksalen

L 23 Bestiariernas värld – drakar, sirener och andra märkliga varelser

Drakar samsas med elefanter och björnar, och ute till havs syns sirener locka sjömän till en säker drunkningsdöd. Trodde medeltidsmänniskan på fabeldjur eller fanns andra anledningar till att man i medeltidens djurböcker, bestiariet, blandade verkliga djurarter med fabeldjur? Med utgångspunkt i ett fantastiskt medeltida bildmaterial berättar *Bo Eriksson*, fil.dr i historia vid Stockholms universitet, om hur man på medeltiden värderade djur och natur.

Moderator: Avdelningschef Jan Dahlström, Riksarkivet

Lokal: Auditoriet

L 24 "Gärna internet men först en rejäl lärobok!"

Läromedelsförfattaren befinner sig i ett kraftfält mellan kursplan, forskning, elever, lärare och förlag. Gymnasielektorn och författaren *Hans Almgren*, Arboga, har i trettio år skrivit läroböcker i historia och samhällskunskap. Här ger han en personlig bild av hur läromedelsförfattandet och därmed också läromedlen förändrats under åren.

Moderator: Hans Albin Larsson

Lokal: Ryssö

19.00 Middag på Hotell Arkipelag

Här serveras en tvårätters middag med vin och kaffe och kvällen avslutas med dans.

Adress: Strandgatan 35, mittemot Alandica Kultur & Kongress
Transport sker på egen hand

SÖNDAG 23 SEPTEMBER

S 1 Vandring genom de tusen lindarnas stad

Mariehamn, starkt präglad av bondesegregationen och en gång hamn för världens största segelfartygsflotta, uppfördes på beställning av tsar Alexander II. Oskar I:s hovarkitekt G.T. Chiewitz höll i penna och det var tsarens hustru Maria som gav namn åt mönsterstaden. Genom den löper

en allé från öst till väst som kantas av lindar. Liksom i Sverige revs på 1960-talet många gamla trähus, men många finns bevarade. Viktiga roller har under 1900-talet spelats av Hilda Hongell, Finlands första kvinnliga byggmästare, och arkitekten Lars Sonck, som bl.a. ritade Mariehamns imponerande stadshus. Vandringen sker till fots längs några av stadens kulturgator, och guider är *Folke Wikström*, Mariehamns förste stadsarkitekt, som ägnat mycket kraft åt att reparera såren efter 60-talets rivningar, och *Jerker Örijans*, författare till en rad historiska faktaböcker. Inför stadens 150-årsjubileum skrev de tillsammans *Boken om Mariehamn*. Promenaden avslutas med kaffe och Ålandspannkaka på Hotell Arkipelag.

Tid: 10.00–12.30

Samling: Vid Stadshuset, nära Ålands museum

Bussar avgår sedan från Hotell Arkipelag kl. 13.00 och åker därefter via hotell Savoy, Pommern och Park Alandia till färjetterminalen.

S 2 Åländsk sjöfartshistoria

På Ålands sjöfartsmuseum, som i år öppnat efter en omfattande utbyggnad, levandegörs Ålands maritima historia. Museichef *Hanna Hagmark-Cooper* guidar bland samlingarna som innehåller föremål från segelfartygens stora dagar – galjonsfigurer, navigationsinstrument, souvenirer som sjömän fört med sig hem och mycket annat – och ett antal utsökta fartygsmodeller. Därefter går vi ombord på barken *Pommern* från 1903, det enda bevarade fyrmastade fraktsegelfartyget i världen och sedan 1957 ett museifartyg med ett stort antal visningsmontrar, en unik fotografisamling, brev och ett ljudkartotek med berättelser. Även här får vi en guidad visning och blir serverade kaffe och Ålandspannkaka.

Tid: 9.30–13.00

Samling: Bussturen startar vid Hotell Arkipelag kl. 9.30, passerar därefter Hotell Pommern, Park Alandia och Savoy.

Observera att utflykten avslutas vid Viking Lines terminal, medtag därför bagaget i bussen på morgonen.

S 3 ”Åland i ett nötskal”

Denna tur erbjuder en resa genom åländsk historia, från forntid till nutid, med nedslag vid väl valda tidpunkter – ett gott utflyktsval för den som inte tidigare besökt Mariehamn eller Åland. Bussen går först till Kastelholms slott, landskapets enda medeltida borg. Slottet nämns i skrifterna första gången på 1300-talet och var Ålands administrativa centrum fram till 1600-talet. Vi får en guidad rundvandring i slottet, som efter omfattande renoveringar numera är museum. Näst på tur är Jan Karlsgården, ett friluftsmuseum från 1930-talet som består av ett tjugotal byggnader ditflyttade från olika platser – på samma sätt som Stockholms Skansen – och som innehåller exempel på åländsk allmogebbyggelse från främst 1700- och 1800-talen. Här serveras kaffe och Ålandspannkaka. Därefter går färden till Bomarsund där vi guidas runt i de ryska befästningsanläggningarna som började anläggas efter att Åland 1809 blivit en del av det ryska kejsardömet.

Tid: 9.00–13.00

Samling: Bussturen startar vid Hotell Arkipelag kl. 9.00, passerar därefter Hotell Pommern, Park Alandia och Savoy.

Observera att utflykten avslutas vid Viking Lines terminal, medtag därför bagaget i bussen på morgonen.

S 4 Bomarsunds fästning

Turen leds av fil.dr *Kenneth Gustavsson*, antikvarie vid Ålands museum, som under färden redogör för Ålands moderna militära historia. Uppehåll görs vid Haraldsby, där det finns spår av ryska batterier, och Kastelholms slott passerar på vägen mot Bomarsund, exkursionens huvudmål. Då Åland som del av Finland blivit ryskt blev det kejsardömet västligaste försvarspunkt, och 1832 inleddes uppförandet av Bomarsunds fästning. Bygget hann inte fullföljas innan Åland under Krimkriget hamnade i skottlinjen mellan Ryssland och dess fiender. I Bomarsund möter projektledare *Graham Robins*, som berättar om fästningens tillblivelse, verksamhet och slutligen förstörelse 1854, och om den betydelse detta fick för Ålands demilitarisering och fortsatta utveckling. Kaffe och Ålandspannkaka serveras vid Notvikstornet, ett av fästningens försvarstorn.

Tid: 8.45–13.00

Samling: Bussturen startar vid Hotell Arkipelag kl. 8.45, passerar därefter Hotell Pommern, Park Alandia och Savoy.

Observera att utflykten avslutas vid Viking Lines terminal, medtag därför bagaget i bussen på morgonen.

S 5 Medeltida mötesplatser

På Åland finns inte mindre än 16 kyrkor, varav tolv uppfördes i sten under högmedeltiden. Under professor *Åsa Ringboms* kunniga ledning kommer vi att få besöka de båda största. I Sunds kyrka från 1200-talet, helgad åt Johannes Döparen, finns ännu fragment av de ursprungliga kalkmålningarna kvar, liksom ett imponerande triumfkrcifix. Finströms kyrka avviker från de övriga genom att inte ligga intill gravfält från järnåldern utan inbäddad i jordvallar. Den har den bäst bevarade medeltida exteriören och interiören, bl.a. med skulpturer som förmodligen kommer från den träkyrka som först fanns på platsen. Idag representerar Finströms kyrka dock främst 1400-talet. Troligen fungerade den som huvudkyrka under medeltiden medan Sunds kyrka stod kungamakten nära och återspeglar 1200-tals förhållanden på Åland. Under turen görs paus vid Jan Karlsgården, där kaffe och Ålandspannkaka serveras.

Tid: 9.00–13.30

Samling: Bussturen startar vid Hotell Arkipelag kl. 9.00, passerar därefter Hotell Pommern, Park Alandia och Savoy.

Observera att utflykten avslutas vid Viking Lines terminal, medtag därför bagaget i bussen på morgonen.

S 6 Skärgårdssegls

Vi ger oss ut på tur med galeasen *Albanus*, ett åländskt segelfartyg som byggts för att återskapa en av de skutor som var så viktiga i bondeseglationen som blomstrade i Östersjön framför allt under 1800-talet. Fartyget sjösattes 1988 i samband med Tall Ships Race och är en kopia av *Albanus av Äpplö* som byggdes 1904 av en åländsk bonde och skeppsbyggare. Seglingen sker i vattnen öster om Mariehamn, eventuellt genom Lemströms kanal. Ombord berättar kaptenen om både skuta och seglsats. Kaffe och Ålandspannkaka serveras under turen.

Tid: 8.00–13.30

Samling: Bussturen startar vid Hotell Arkipelag kl. 8.00, passerar därefter Hotell Pommern, Park Alandia och Savoy.

Observera att utflykten avslutas vid Viking Lines terminal, medtag därför bagaget i bussen på morgonen.

Praktiska upplysningar

LOKALER OCH KOMMUNIKATIONER

Invingningen och alla seminarier äger rum på Alandica Kultur och Kongress, Strandgatan 33, Mariehamn.

REGISTRERING OCH KANSLI

Registrering till DSH sker i Alandicas lokaler med start fredag 21 september kl. 9.00 eller ombord på båten för de som åker med Viking Line från Stockholm torsdag kväll.

UTSTÄLLNING

Äger rum på Alandica på två plan.

MÅLTIDER

Lunch, kaffe och mottagning den 21 september, samt kaffe, lunch och middag den 22 september ingår i konferensavgiften och serveras mot uppvisande av namnbricka. Din namnbricka är ett kvitto på din betalning.

HEMRESA

Söndag 23 september

13.30 Incheckning på Viking Line. Buffélunch serveras direkt efter avgång. 18.50 Ankomst Stockholm, Stadsgårdskajen.

För de deltagare som inte är med på någon utflykt men ändå ska åka med Viking Line avgår en buss från Hotell Arkipelag kl. 13.00, passerar därefter Hotell Pommern, Park Alandia och Savoy till terminalen.

DE SVENSKA HISTORIEDAGARNA

Är en ideell förening med syfte att skapa årligen återkommande tillfällen för kontakter mellan historiker, fackfolk och allmänhet som intresserar sig för den historiska forskningen vid universitet, högskolor och akademier, och historielärare, företrädare för arkiv, bibliotek, museer med flera. Motsvarande företrädare för de nordiska länderna finns även bland föreningens samarbetspartners. De första historiedagarna ägde rum på Örebro slott den 14–16 oktober 1994 efter en upptaktskonferens i stora Börssalen i Stockholm 1993.

MEDLEMMAR 2012

Bokförlaget Atlantis, Bokförlaget Natur och Kultur, Bonnier Fakta, Carlsons Bokförlag, Centrum för Näringslivshistoria, CLIO - den historiska bokklubben, Forum för levande historia, Föreningen Norden, Gleerups Utbildning AB, Historielärarnas Förening, Historiska Media, Ingenjörfirman Rolf Insulander AB, Karolinska förbundet, Klackenbergs Böcker & Papper, Liber AB, Populär Historia, Nordiska Museet, Norstedts Förlag, Personhistoriska Samfundet, Pro Memoria, Sanoma Utbildning, SNS Förlag, Stiftelsen Fritt Näringsliv, Studentlitteratur, Svensk Presshistorisk Förening, Svenska Historiska Föreningen, Svenska Humanistiska Förbundet, Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek, Sveriges Hembygdsförbund samt TAM Arkiv.

Bilden på framsidan, "Charta Alandica", har skapats av Keathy Ericsson-Jourdan och Christophe Jourdan. "Charta Alandica" minner om Ålands tradition som ett sjöfararrike med kontakter över hela världen och det moderna formspråket i konstverket binder ihop historien och nutiden.

FOTO: ANNICA JANSSON

HOTELL

Hotell Arkipelag, Strandgatan 35, tel +358 (0)18 24020

Park Alandia Hotell, Norra Esplanadgatan 3, tel +358 (0)18 14130

Hotell Pommern, Norragatan 8–10, tel +358 (0)18 15555

Hotell Savoy, Nygatan 10–12, tel +358 (0)18 15400

STÖDJANDE INSTITUTIONER 2012

Kjell och Märta Beijers Stiftelse, Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Kungliga Patriotiska Sällskapet, Barbro Osher Pro Suecia Foundation, Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond, Svenska Akademien, Sven och Dagmar Saléns Stiftelse, Föreningen Svensk-Finlands Vänner, Torsten Söderbergs stiftelse samt Åke Wibergs stiftelse.

STYRELSE 2012

Jur.kand. och civilekonom Dag Klackenbergs (ordförande), fil.pol.mag. Sten Westerberg (vice ordförande), lektor Hans Almgren, institutionschef Lars Ilshammar, fil.dr och huvudredaktör Åsa Karlsson, professor Hans Albin Larsson, förlagschef Peter Luthersson, fil.dr Lena Milton, professor Torbjörn Nilsson, professor Erland Sellberg, bokklubbschef Annika Törnquist, bokförläggare Torgny Wadensjö och kanslisamordnare Odd Zschiedrich.

DSH KANSLI

Kanslichef Elisabeth Ahlberg

Box 5243, 102 45 Stockholm, telefon: 0708 – 662 965

E-post: info@dsh.se

Hemsida: www.dsh.se